

**МАКТАБГАЧА, УМУМИЙ ЎРТА,
ПРОФЕССИОНАЛ ВА ОЛИЙ ТАЪЛИМ
ТИЗИМЛАРИДА ЎЗБЕК ТИЛИ
ТАЪЛИМИНИНГ УЗВИЙЛИГИНИ
ТАЪМИНЛАШ**

К О Н Ц Е П Ц И Я С И

2020 йил

МУНДАРИЖА

1-боб. Умумий қоидалар	2 - 4
2-боб. Ўзбек тили таълимнинг амалдаги жорий ҳолати ва мавжуд муаммолар	4 -
3-боб. Ўзбек тили таълими концепциясининг асосий мақсади ва ривожланишининг устувор йўналишлари	8 -
1-§. Ўзбек тили таълимнинг ўқув-методик таъминотини ва ишлаб чиқишда узвийликни таъминлаш	9 -
2-§. Ўзбек тили таълим тизимининг моддий-техник таъминотини мустаҳкамлаш	11 -
3-§. Ўзбек тили таълими жараёнига рақамли технологиялар ва замонавий усулларни жорий этиш орқали инновацион инфратузилмасини шакллантириш	14 -
4-§. Ўзбек тили таълимини ташкил этишда умумий ўрта, профессионал ва олий таълим тизимларининг ўзаро интеграцияси	15 -
5-§. Кадрларни тайёрлаш ва инсон потенциалидан самарали фойдаланиш	17 -
4-боб. Концепцияни амалга оширишдан кутилаётган натижалар	17 -
Иловалар	

1-боб. Умумий қондалар

1. Ўзбекистон Республикаси мактабгача, умумий ўрта ва олий таълим тизимларида ўзбек тили фанини ўқитишни ривожлантириш концепцияси Ўзбекистон Республикасининг 2035 йилгача ривожланиш Стратегиясининг концепцияси, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 8 майдаги “Ўзбекистон Республикаси мактабгача таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги ПҚ-4312-сонли Қарори, 2019 йил 29 апрелдаги “Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги ПФ-5712-сонли ҳамда 2019 йил 6 сентябрдаги “Профессионал таълим тизимини янада такомиллаштиришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги ПФ-5812-сонли ва ва 2019 йил 8 октябрдаги “Ўзбекистон Республикаси Олий таълими тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги ПФ-5847-сонли, 2019 йил 21 октябрдаги “Ўзбек тилининг давлат тили сифатидаги нуфузи ва мавқеини тубдан ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ 5850- сонли Фармонлари ҳамда Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 24 январда Олий Мажлисга Мурожаатномасида белгиланган вазифалар юзасидан ишлаб чиқилган.

2. Концепция умумий ўрта, профессионал ва олий таълим тизимларида ўзбек тили таълимини ривожлантиришнинг асосий тенденцияларини белгилаб беради, жумладан:

мамлакатимизда ўзбек тилининг давлат тили сифатидаги нуфузи ва мавқеини тубдан ошириш, ижтимоий-иқтисодий ҳаётимизнинг барча жабҳаларида давлат тилининг тўла жорий этилишини таъминлаш, давлат тили тўғрисидаги қонунчиликни такомиллаштириш;

ўзбек тили таълимини Ўзбекистон халқининг, шу жумладан, ёшларни ўзбек тилига меҳр-муҳаббат, ватанпарварлик, ўзбек халқининг миллий анъана ва қадриятларига садоқат, улуғ аجدодларимизнинг бой меросига ворислик руҳида тарбиялашга йўналтириш

Ўзбек тилини хорижий мамлакатларда яшаётган ўзбек диаспораларига ва хорижликларга тизимли равишда ўргатишни йўлга қўйиш, ўзбек тили бўйича илмий изланишлар натижаларини жаҳон ҳамжамиятига маълум қилиш ва ўзбек тили ва адабиёти бўйича илмий иш олиб бораётган хорижлик олим ва тадқиқотчилар ва ўзбек тилининг халқаро миқёсдаги обрў-эътиборини ошириш

ўзбек тили таълимига ўзбек тили таълими бўйича Давлат таълим стандарти талабларини таълим сифати ва кадрлар тайёрлашга қўйиладиган халқаро талабларга мувофиқлигини таъминлаш, тилларни ўқитишнинг халқаро компетенциявий даражаларини миллий хусусиятларимиз ва мамлакатда амалга оширилаётган ислохотларни ҳисобга олган ҳолда такомиллаштириш;

Ўзбек тилини ўргатишни мактабгача таълимдан бошлаш ва умумий ўрта, профессионал ва олий таълим тизимларида босқичма-босқич тадрижий ривожланиб боришини, битирувчиларга қўйиладиган малака талаблари узвийлигини таъминлаш ҳамда амалиётга татбиқ этиш;

Ўзбек тили фани мазмунини сифат жиҳатидан янгилаш, ўқитиш методикасини такомиллаштириш, ўзбек тили фанини ўқитишда миллий, умуминсоний ва маънавий қадриятлар асосида ўқувчиларни тарбиялашнинг самарали шакл, усул ва воситаларини кенг жорий этиш;

Ўзбек таълими мазмунини таълим олувчиларнинг ўзини мустақил ҳаётда намойиш эта олиш, эгаллаган билим, кўникма, малакаларини ўз шахсий, касбий ва ижтимоий фаолиятларида амалий қўллай олиш лаёқатини шакллантиришга, оғзаки ва ёзма саводхонликни, танқидий фикрлаш ва ижодкорлик компетенцияларини шакллантиришга йўналтириш;

умумий ўрта таълим тизимларида ўзбек тили таълимининг бошқа фанлар билан интеграциясини таъминлаш ва ўқувчиларни шу фанлардан эгаллаган билимларини оғзаки ва ёзма нутқда саводли ифодалай олиш кўникмаларини, нутқ маданияти ва нотиклик маҳорати малакаларини шакллантириш;

профессионал ва олий таълим тизимларида ўзбек тили таълимининг мутахассислик фанлари билан интеграциясини таъминлаш ва касбий касб-хунарга оид сўзларни ўргатиш орқали ўқувчиларни давлат тилида ҳаётий вазиятларда касбий соҳавий мулоқот юрита олишга тайёрлаш ишларини ташкил этиш;

Ўзбек тили таълими самарадорлигини ва натижавийлигини таъминлашнинг меъёрий ҳужжатларда назарда тутилган компетенцияларга асосланган баҳолаш мезонларини, битирувчилар ва малака ошириш тизимлари учун, кадрларнинг давлат тили иш юритиш бўйича компетентлик даражаларини белгилаб берувчи сертификатлаштириш тизимини ишлаб чиқиш ва амалиётга жорий этиш;

Ўзбек тили фанининг ўқув-методик таъминотини мустаҳкамлаш, ўзбек тили таълими сифатини кўтариш ва халқаро талабларга мувофиқлигини таъминлаш, бўлғуси ўзбек тили ўқитувчиларининг назарий ва методик тайёргарлигини ошириш, ўзбек тилини ўқитиш методикаси соҳасида илмий салоҳиятли педагогик кадрлар етиштиришга эътиборни кучайтириш.

2-боб. Давлат тили таълимининг амалдаги ҳолати ва мавжуд муаммолар

“Давлат тили тўғрисида”ги Қонун ва истиқлол туфайли ўзбек тилига давлат тили мақомининг берилиши она тилимизнинг кейинги ривожини учун кенг уфқларни очди. Она тилимиз республикамизнинг асосий муомала, алоқа воситасига айланди, илмий, бадиий, расмий тил сифатида кенг миқёсда қўллана бошлади. 1990 йилда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Давлат тили тўғрисида”ги қонунини амалга ошириш давлат дастури тўғрисида”ги Қарори, 1993 йилда “Лотин ёзувига асосланган ўзбек

алифбосини жорий этиш тўғрисида”ги Қонун, 1995 йилда “Давлат тили ҳақида”ги қонуннинг янги таҳрири, 1996 йилда ушбу қонунни амалга оширишга қаратилган давлат дастурига тегишли ўзгартиришлар киритиш ҳақидаги Қарорларнинг қабул қилиниши ўзбек тилини янада ривожлантириш учун қўйилган муҳим қадамлар бўлди. Ўзбек тилини ўрганиш, ўқиш-ўқитиш, илмий, бадиий асарларни, ўқув адабиётларни янги ўзбек алифбосида нашр этиш кенг йўлга қўйилди. 2016 йил 13 майда Алишер Навоий номидаги Тошкент давлат ўзбек тили ва адабиёти университетининг ташкил этилиши эса ўзбек тилининг тарихий тараққиётида муҳим бурилишни юзага келтирди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 21 октябрдаги “Ўзбек тилининг давлат тили сифатидаги нуфузи ва мавқеини тубдан ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ 5850-сонли Фармони она тилимизни асраб-авайлаш ва янада ривожлантириш, мамлакатимизда давлат тилини тўлақонли жорий этишни таъминлаш, таълим муассасаларида давлат тилини ўргатиш ва уни билиш даражасини баҳолаш тизимини янада такомиллаштиришга қаратилганлиги билан ўзбек тилининг тараққиётида янги саҳифаларни очди. Ўзбек тили ва миллий адабиётимизни улуғлаш, унинг бой хазинаси, таровати ва нафосатини ёш авлодга етказиш мақсадида юртимизда атоқли шоир ва адибларимиз номидаги ижод мактаблари ташкил этилди. Фармонда ўзбек тилининг мамлакатимиз ҳудудида истиқомат қилувчи барча миллатлар ва элатлар томонидан ўрганилиши учун қулай шарт-шароитлар яратиш бериш масалаларига ҳам алоҳида эътибор қаратилган бўлиб, унинг ижросини таъминлаш учун ўзбек тилидан тузилган дастурларни янада такомиллаштириш, дарсликларни мазмунан ва методик томондан тубдан яхшилаш тақозо этилади.

Ўзбекистонда яшовчи барча фуқаролар республикамизнинг давлат тилида эркин мулоқот юрита олишлари, ўз фикрларини оғзаки ва ёзма баён қила олишлари республикамиз аҳолисининг баҳамжиҳатлик ва дўстликда яшашлари, биргаликда меҳнат қилиб ватанимиз иқтисодини янада юксалтиришларининг муҳим омилларидан биридир. Ҳозирги кунда республикамизда яшовчи турли миллатларга мансуб фуқаролар ўзбек тилини фақат сўзлашув – оғзаки мулоқот воситаси сифатидагина билишнинг кифоя қилмаслигини, давлат тилида тўғри гапириш ва тўғри ёзма олишлари, турли мавзуларда ва айниқса ўз мутахассислиги доирасида ўз фикрини эркин баён эта олишлари ҳамда давлат тилида ёзма расмий иш юритиш малакаларига эга бўлишлари зарурлигини эътироф этмоқдалар. Ўзбек халқининг маданияти ва урф-одатларини билиш, миллий-маънавий қадриятларимизни эъзозлаш мамлакатимизда яшовчи бошқа миллатларнинг маънавий бурчи ва ҳаётий эҳтиёжига айланмоқда.

Таъкидлаш керакки, мамлакатимизда яшовчи фуқароларнинг анчагина қисми таълим бошқа тилларда олиб бориладиган мактаблар ва рус гуруҳларида таълим оладилар. Ушбу мактаблар ва гуруҳларда ўзбек тилини ўқитиш ишларини самарали ташкил этиш давлат аҳамиятига эга масалалардан бири бўлиб, бу таълим бошқа тилларда олиб бориладиган гуруҳларда ўзбек тили таълимини такомиллаштиришнинг янги концептуал

ёндашувларини белгилаб олиш, ўзбек тилини ўқитишда таълим самарадорлигини оширишнинг ўзига хос жиҳатларини, энг илғор методларини аниқлаш ва улардан унумли фойдаланиш масалаларини кун тартибига қўймоқда. Алишер Навоий номидаги Тошкент давлат ўзбек тили ва адабиёти университетида ўзга тилли гуруҳларда ўзбек тилини ўқитиш бўлимининг очилиши айнан шу муаммоларни ҳал қилишга қаратилган.

Бугунги кунда янгиланаётган Ўзбекистон, унинг бой тарихи ва маданий мероси, ўзбек халқининг бетакрор маънавий қадриятларига қизиқиш ўзбек тилининг Америка Қўшма Штатлари, Буюк Британия, Германия, Франция, Швеция, Россия Федерацияси, Украина, Хитой, Япония, Корея Республикаси, Ҳиндистон, Туркия, Озарбайжон каби давлатларнинг олтимишга яқин университетида ўрганилишига, кўшни Тожикистон, Афғонистон, Қозоғистон, Туркменистон, Қирғизистон каби мамалакатларда таълим ўзбек тилида олиб бориладиган юзлаб мактабларнинг фаолият юритишига олиб келди. Ўзбек тили ва адабиёти бўйича илмий изланишлар олиб бораётган хорижлик олим ва тадқиқотчилар сони йил сайин кўпаймоқда, ўзбек тилининг халқаро нуфузининг ошиб боришга хизмат қилмоқда.

Эришилган ушбу натижалар билан бирга, ўзбек тилининг давлат тили сифатидаги нуфузининг пасайиб боришига сабаб бўлаётган **бир қатор муаммолар** ҳали ҳам сақланиб қолмоқда:

жамиятимизда ўзбек тили адабий тил меъёрлари ва нутқ маданиятининг жорийланиши, давлат тилида касбий мулоқот юритишга ўргатиш бўйича таълимий ишлар талаб даражасида эмас, ҳатто оммавий ахборот воситаларида, жумладан, Ўзбекистон телевидениесида ҳам рекламалар матнлари орфографик ва орфоэпик хатолар билан такрор ва ттакрор эфирга узатилаётгани ушбу хато талаффузларнинг барчага, айниқса ёшлар нутқида сингиб боришига олиб келмоқда;

давлат ташкилотлари, саноат, банк-молия тизими, дипломатия, ҳарбий иш, тиббиёт ва бошқа тармоқларда иш юритиш аксарият ҳолларда давлат тилида олиб борилмаяпти;

ўзбек тилининг интернет тармоғида муносиб ўрни таъминланмагани, ўзбек тилининг оғзаки ва ёзма нутқ меъёри қоидаларини ишлаб чиқиш, лотин ёзувига асосланган ўзбек алифбосини тўлиқ жорий этиш борасидаги ишлар ниҳоятда суст борапти;

узлуксиз таълим тизимларида ўзбек тилини ўқитиш кўп ҳолларда махсус тайёргарликка эга бўлмаган педагоглар томонидан олиб борилмоқда, малака ошириш тизимларида кўпроқ умумий педагогик мавзуларга эътибор қаратилиб, педагогнинг мутахассислик соҳаси бўйича назарий ва методик билимларини кучайтириш масалалари малака ошириш тизимлари ўқув режаларига киритилмаган, дарс ўтиш методикаси бўйича амалий лабораториялар ташкил этилмаган;

ўзбек тилини ўқитиш методикасини такомиллаштириш, интенсив таълим методларини ишлаб чиқиш, дарсликларни модернизациялаш, таълим босқичларида ўзбек тилининг нофаол лексикасини фаоллаштириш, касбий

соҳавий мулоқотга ўргатиш йўналишларда илмий-методик тадқиқот ишлари олиб борилмаяпти;

айнан ўзга тилли гуруҳларда ўзбек тилини ўқитиш методикаси бўйича илмий салоҳиятли кадрлар етиштириш масалалари ҳали ҳам талаб даражасида эмас, бугунги кунгача республикамиз давлат тилини ўқитиш методикаси бўйича фан докторларининг сони 10тага ҳам етмайди, ҳатто бу соҳа бўйича ОАК қошида доимий фаолият юритувчи махсус ихтисослаштирилган илмий кенгаш ҳам ташкил этилмаган;

ўзбек тилини мактабгача таълимда кичик ёшдаги болаларга, таълим бошқа тилларда олиб бориладиган мактаблар ва ўзга тилли гуруҳларда ўқитиш машғулотлари учун ҳар бири 5–10 дақиқали ўқув фильмлар, видеотасвирлар, мультимедиялар яратилмаган.

Булардан ташқари таълим тизимларидаги қуйидаги муаммолар мавжудлигини кўрсатиб ўтиш мумкин:

Мактабгача таълимда

болаларга кичик ёшидан чет тилларни ўқитиш йўлга қўйилгани ҳолда рус гуруҳларида республикамизнинг давлат тилини ўргатиш бўйича машғулотлар ташкил этилмаган.

Умумтаълим тизимида

ўзбек тилини таълим бошқа тилларда олиб бориладиган мактабларда бошқа фанлар каби (масалан, чет тиллари) 1-синфдан эмас, 2-синфдан бошлаб ўқитиб келинмоқда;

таълим бошқа тилларда олиб бориладиган мактабларда 2-синфда ўзбек ва инглиз лотин ҳарфлари тизимининг ва орфографик қоидаларининг бир вақтда ўргатилиши ўқувчилар томонидан меъёрий кўникмаларни пухта ўзлаштирмасликка, натижада ўқувчиларнинг орфографик меъёрий қоидаларни аралаштириб қўллашларига, бу эса ёзма саводхонликнинг кескин пасайиб кетишига, хусниҳат кўникмаларининг эгалланмай қолишига олиб келмоқда;

умумий ўрта таълимда ўзбек тили таълими мазмунини синфлар кесимида бошланғич (2-4-синфлар), умумий ўрта (5-9-синфлар) ва юқори синфлар (10-11-синфлар) бўйича узвийлаштирилган дастурлар яратиш ва дарсликларни модернизациялаш бўйича жиддий ишлар олиб борилаётгани ҳолда ушбу таълим мазмунини профессионал таълим ва олий таълим тизимларида тадрижий давом эттириш ва таълим босқичлариаро узлуксизликни таъминлаш масаласи ҳали ҳам ўз ечимини топгани йўқ;

ўзбек тилидан 5-9-синфлар учун дарсликлар ҳажми ва форматининг ниҳоятда кичиклиги, улар бўйича услубий методик қўлланмалар яратилмаётгани ёки жуда оз миқдорда чоп этилиб, ўқитувчиларга етиб бормаётгани, қўшимча методик-услубий адабиётларни чоп этиш режалаштирилмаётгани ўзбек тили ўқитувчиларини дидактик материаллар билан таъминлаш ёмон ҳолатга тушиб қолишига олиб келган.

ўзбек тилини ўқитишнинг янги, самарали усуллари, илғор педагогик ва замонавий ахборот технологияларини кенг жорий этиш талаб даражасида эмас, электрон ўқув қўлланмалар, 5-11-синфлар учун мультимедиа

ишланмалари, аудиоматнлар тўпламлари яратилмаган, таълимий ўқув фильмларини яратиш ва таълим жараёнига мақсадли татбиқ этиш таклифлари амалга оширилмаяпти;

Ўзбек тили таълими бўйича педагог кадрлар салоҳияти ҳам талаб даражасида эмас: республикамизда умумтаълим мактабларининг 7 тилда олиб борилиши белгилаб қўйилгани ҳолда, таълим рус ва бошқа қардош тилларда олиб бориладиган мактабларда ўзбек тилини ўқитадиган педагоглар тайёрловчи факультетларнинг ёпилиб кетгани ушбу мактабларда қисқа малака ошириш курсларида ўқиган бошқа тиллар ўқитувчиларининг фаолият юритишига, бу эса таълим сифатининг пасайиб кетишига олиб келмоқда.

Профессионал таълимда

Ўзбек тили фанининг ўқув услубий таъминоти (ДТС, ўқув режа, ўқув дастур, дарслик ва ўқув-методик қўлланмалар) мазмуни профессионал таълим хусусиятларидан келиб чиқиб ва умумий ўрта таълим ДТСда битирувчиларга қўйиладиган малака талаблари, ўқув дастурлари мазмунига узвий боғлиқ ҳолда узлуксизлик тамойиллари асосида ишлаб чиқилмаган;

Ўзбек тили фанини ўқитишда фан мазмунини профессионал касбий терминлар, соҳавий касбий аутентик матнлар бўйича ишлашга йўналтирилмагани боис бўлажак мутахассисларни касбий соҳасида давлат тилида оғзаки ва ёзма мулоқот юритишга тайёрланмаяпти;

Ўзбек тили фанининг ўқув услубий таъминоти (ўқув дастур, дарслик ва ўқув-методик қўлланмалар) мазмуни профессионал касбий терминлар, соҳавий аутентик матнлар билан ишлашга оид амалий топшириқлар билан бойитилмаганлиги, ички соҳавий ҳужжатларни ёзиш ва расмийлаштириш акс эттирилмаганлиги туфайли битирувчиларнинг касбий соҳадаги лаёқатлари талаб даражасида эмас;

Ўзбек тили фанининг ўқув услубий таъминоти (ўқув дастур, дарслик ва ўқув-методик қўлланмалар) мазмунида профессионал таълим тизимида ўқитиладиган касбий соҳавий фанлар билан фанлараро алоқадорлигини таъминлаш орқали бўлажак мутахассисларни касбий фаолият юритишга тайёрлаш, шунингдек, турдош фанлар (рус тили, чет тили) билан фанлараро алоқадорлигини таъминлаш аамалга оширилмаган;

Ўзбек тилини фанини ўқув режаси ва ўқув дастури мазмунида соҳавий объектларда сайёр дарсларни ташкил этишни режалаштирилмагани ва ушбу дарсларни ташкил этиш талаблари ишлаб чиқилмагани сабабли бўлажак мутахассислар касбий амалиётга тайёрлаш талаб даражасида эмас.

Олий таълимда

Олий таълим муассасаларида таълим рус тилида олиб бориладиган гуруҳларда айнан рус тили вакиллари озчиликни ташкил этиши, уларнинг асосий кўпчилиги ўзбек тилини В1, ҳатто А2 даражада ҳам билмаслиги, талабаларнинг аксарияти туркий миллатга мансуб бўлиб, баъзи ўзбек миллатига мансуб талабаларнинг гапириш кўникмаси ривожлангани ҳолда, уларнинг ўқиш, ёзиш кўникмалари, луғат бойлиги, назарий билимлари жуда пастлиги натижасида давлат тилини билиш даражасида бу қадар катта фарқи

бўлган талабаларнинг йил охирида кўрсатадиган натижалари ҳам кескин фарқланиб, давлат тили таълимида мақсадга эришилмаяпти;

республикадаги барча ОТМларнинг таълим ўзга тилларда олиб бориладиган гуруҳларида ўзбек тили машғулотларининг ягона дастур асосида ўқитилиши ўзбек тили фан дастурларида касбга йўналтирилганлик талаби етарли даражада бажарилмаслигига олиб келди;

олий таълим муассасаларида “Ўзбек тили” фани фақат рус гуруҳларидагина ўқитилиши, миллий гуруҳларда ўзбек тили бўйича бирорта ҳам фан ўқитилмаслиги асосий таълим олувчиларнинг юқори синфлар ва ўрта махсус таълим босқичига қўйилган В1 даражада қолиб кетишларига олиб келмоқда. Бу эса республикамизнинг давлат тилини В1 даражада билиш кифоя, деб ҳисобланишга ва ўзбек тилининг юқори даражасини кўрсатувчи С1 ва С2 даражалар ўзбек филологларидан бошқа ҳеч кимдан талаб этилмаслигига олиб келмоқда;

олий таълимнинг нофилологик йўналишларида ўзбек тили таълими бўйича замонавий илмий-методик таъминоти етарли эмас, шунингдек, ўқув-услубий мажмуалар ва қўлланмалар талабаларнинг диққатини тортадиган, кизиқиш уйғотадиган даражада эмас;

филологик таълим йўналишларида ҳам ўзга тилли гуруҳларда ўзбек тилини ўқитиш бўйича илмий-методик таъминот етарли эмас, ҳато ўзбек тили ўқитиш методикаси бўйича дарслик ҳам яратилмаган;

ОТМларнинг педагогик йўналишларида талабаларни тилларни ўқитиш амалиётига тайёрлаш учун махсус лаборатория типидagi дарсхоналар ташкил этилмаган, талабалар эгаллаган кўникма-малакаларини апробациядан ўтказмай тўғридан тўғри мактабда дарс беришга юборилади;

республикамиз ёшларининг асосий қисми нофилологик йўналишларда таҳсил оладилар, улар битиргандан сўнг турли ижтимоий-иқтисодий соҳаларида, маъмурий бошқарув тизимида фаолият юритадилар, бироқ уларнинг давлат тилида меъёрий ҳужжатларни юрита олишлари учун касбий-соҳавий терминология, ихтисослик тили, илмий ва расмий услубга хос хусусиятлар бўйича махсус фанлар ўқитилмаяпти;

ОТМлар профессор-ўқитувчилари талабаларнинг мустақил таълими масаласини қайта кўриб чиқишлари ва ҳолатни тубдан ўзгартиришлари лозим: талабаларнинг эгаллаган билимларини оддий қайта сўзлаш, реферат ёзиш кабилар орқали намойиш этишга одатланганликлари уларда танқидий ва ижодий фикрлашини шакллантиришга шарт-шароит яратмаяпти;

ўқув дастурларини такомиллаштириш ва замонавий педагогик технологияларни жорий этиш юзасидан асосланган тавсияларнинг ишлаб чиқилмаган;

таълим беришда қўлланилаётган таълим-тарбия усулларининг таъсирчанлигини оширишга хизмат қилувчи механизмлар йўқлиги, қўшма таълим дастурлари мавжуд эмаслиги туфайли ҳамкорликнинг янги шакллари ривожланмай қолмоқда.

3-боб. Ўзбек тили таълими концепциясининг асосий мақсади ва ривожланишининг устувор йўналишлари

Давлат тилининг ривожланиши 2020-2030 йилларда ўзбек тилини ривожлантириш ҳамда тил сиёсатини такомиллаштириш бўйича Давлат дастурида белгиланган мақсадли кўрсаткичларга эришишга асосланади. Узоқ истиқболдаги мақсадли вазифалардан келиб чиқиб, Давлат тилини ривожлантириш кўйидаги устувор йўналишлар асосида амалга оширилади:

“Давлат тили ҳақида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунини янги таҳрирда қабул қилиш; “Реклама тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига давлат тилига оид қоидаларни назарда тутувчи ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш;

давлат бошқаруви ва ҳокимияти органлари, хўжалик бирлашмаларида меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатларнинг давлат тилида юритилиши бўйича қатъий тартибни жорий этиш, мамлакатимиз ижтимоий ҳаётининг барча соҳаларида, жумладан, давлат бошқаруви, саноат, банк-молия тизими, ҳуқуқшунослик, дипломатия, ҳарбий иш, тиббиёт ва бошқа соҳаларда давлат тилининг имкониятларидан тўлиқ ва тўғри фойдаланишга эришиш;

давлат тили софлигини сақлаш, уни бойитиб бориш ва аҳолининг нутқ маданиятини ошириш, ўзбек тилининг орфоэпик ва орфографик қоидаларининг бузилиши билан боғлиқ ҳолатларни мунтазам ва ҳар томонлама ўрганиш, уларни бартараф этишга доир чора-тадбирларни ишлаб чиқиш;

мамлакатимиз ҳудудида истиқомат қилувчи барча миллат ва элатлар тилларининг ривожланиши учун кенг имкониятлар яратиш, уларга давлат тилини ўрганиш учун қулай шарт-шароитлар яратиб бериш;

умумтаълим тизимида ўзбек тилини ўқитишни такомиллаштириш ва ўқув дастурлари мазмунини, дарсликларни модернизациялаш бўйича сезиларли янгиланишлар киритилгани ҳолда бу ҳаракатларни узвийлик ва узлуксизликда кейинги таълим тизимларида – профессионал таълим ва олий таълимда тадрижий давом этириш талаб даражасида эмас. Шунингдек, мактабгача таълимда ўргатишни йўлга қўйиш узлуксизлик нуқтаи назаридан бошланғич таълимда ўзбек тилини ўқитишни 1-синфдан бошлашни тақозо этади. Акс ҳолда ўртада узилиш, бўшлиқ пайдо бўлади.

мактабгача таълим ва умумий ўрта таълим муассасаларида давлат тилига оид тил кўникмаларини эгаллашга доир чора-тадбирларни ишлаб чиқиш, республикамизда ўзбек тилини мактабгача таълим муассасаларидан бошлаб ўргатиш, таълим бошқа тилларда олиб бориладиган мактабларда 1-синфдан ўқитишни йўлга қўйиш орқали мактабгача, умумий ўрта, профессионал ва олий таълим тизимлари ўртасида давлат тили таълимининг узлуксизлигини таъминлашга эришиш;

ўзбек тили ва адабиёти фанига ихтисослаштирилган умумий ўрта таълим мактабларини барча шаҳар ва туманларда босқичма-босқич ташкил этиш;

жорий амалиётда давлат тили таълими бўйича компетенциявий талаблар республикамизда чет тилларни ўқитиш бўйича билимлар даражасига қўйиладиган талаблардан ҳам пастлиги ўзбек тилидан ДТС талабларини қайта кўриб чиқиш ва таълим босқичлари учун компетенциявий даражалар талабларини қуйидагича такомиллаштириш мақсадга мувофиқ:

A1 даража талабларини мактабгача таълим ва мактабга тайёрлов муассасалари учун белгилаш, бошланғич таълим учун эса A2 даража талабларини белгилаш мақсадга мувофиқ. Республикамизда таълим бошқа тилларда таҳсил олаётган ўқувчиларнинг аксарияти ўзбек ва қариндош туркий тиллар оиласига мансуб тил соҳибларининг фарзандлари эканлиги, ҳатто қариндош бўлмаган рус тили соҳибларининг ҳам тил муҳитида катта бўлганликлари уларнинг ҳам мактабга A1 даража талаблари асосида қабул қилиш;

ўзбек тилидан A2 даража бўйича қайд этилган таълим мазмуни ва малакавий кўрсаткичларни биров соддалаштирилган шаклда бошланғич таълимнинг 2-4-синфларида, B1 даража талабларини 5-9-синфларда, юқори 10-11- синфлар ва ўрта махсус таълимда эса B2 даража талабларини бемалол шакллантириш ҳамда олий таълим босқичи учун C1 даража меъёрларини белгилаш, C2 даража талабларини магистратура ва малака ошириш босқичи учун белгилаш орқали республикамизда давлат тилининг нуфузини ошириш;

ўзбек тилининг ўқитилишида натижавийликни таъминлаш, уни ўрганишга эҳтиёжни юзага келтириш учун чет тилларда амал қиладиган сертификатлаштириш тизимини ўзбек тилига ҳам жорий этиш, унда ҳар бир ДТС даражаси учун бериладиган сертификатларнинг қонуний мақомини аниқ кўрсатиш ва 11-синфлар, АЛ ва КХК битирувчилари ДТС B2 даражаси талабларига жавоб берагина, ОТМга кириш ҳуқуқини қўлга киритишини, олий таълим босқичлари битирувчилари C1, C2 даражаларнинг қай бирига эгаллигига кўра касбий лавозимларга ишга қабул қилинишининг белгилаб қўйилиши ва шунга қатъий амал қилиниши барча фуқароларимиз томонидан республикамизнинг давлат тилини пухта ўрганиш эҳтиёжини юзага келтириш;

сертификатлаштириш тизимини жорий этиш орқали ўзбек тилини мустақил ўқиб-ўрганиш орқали ўз билим, кўникма, малакаларини ошириб борган ва даражавий сертификатларни қўлга киритган абитуриентларга ўзлари танлаган касбий соҳаларга бевосита алоқадор фанларни чуқурроқ ўрганишлари учун шарт-шароит яратиш;

таълим муассасаларида давлат тилини ўргатиш ва уни билиш даражасини баҳолаш тизимини янада такомиллаштириш, баҳолашни таълим олувчиларга нисбатан эмас, тил кўникмаларини нутқий вазиятларда амалий қўллаш компетенцияларининг ривожланганлик даражаларига кўра ва халқаро талабларга мувофиқ ташкил этишни йўлга қўйиш;

жаҳонда тилни она тили сифатида ва чет тили ёки иккинчи тил сифатида ўқитиш методлари бир-биридан фарқ қилиши барча томонидан тан олинганлиги, шу боис ушбу фанларни ўқитиш билан махсус тайёргарлик кўрган педагоглар шуғулланиши эътиборга олиниб, таълим бошқа тилларда

олиб бориладиган мактаблар ва ўзга тилли гуруҳлар учун махсус тайёргарликдан ўтган педагогларни жалб қилиш;

олий таълим муассасаларининг таълим бошқа тилларда олиб бориладиган йўналишларида “Ўзбек тили” фанидан давлат аттестациясини йўлга қўйиш, олий таълим муассасаларининг бакалаврият ва магистратура йўналишларида “Ўзбек тили ва адабиёти”, “Давлат тилида иш юритиш”, магистратурада “Касбий нутқ маданияти” фанларини жорий этиш ҳамда битирувчилари учун ушбу фанлардан давлат аттестациясини жорий қилиш;

олий таълимда мустақил таълим соатлари учун ҳам муҳимлик, мураккаблик даражаси тенг бўлган мавзуларни ажратиш талабаларни ҳақиқий мустақил таълим маданиятига эга бўлиб боришлари, турли ҳаётий вазиятларда керакли ечим топиш, билимни амалда ўринли қўллаш кўникмаларини шакллантиришга олиб келади;

давлат тилининг илм-фан тили сифатидаги нуфузини ошириш, давлат тилининг ахборот ва коммуникация технологиялари, хусусан, Интернет жаҳон ахборот тармоғида муносиб ўрин эгаллашини таъминлаш, ўзбек тилининг компьютер дастурларини яратиш;

давлат тилининг халқаро миқёсдаги ўрни ва нуфузи, унинг бошқа тиллар билан алоқалари истиқболларини белгилаш, хорижда истиқомат қилувчи ватандошлар ва ўзбек тилини ўрганиш истагида бўлган чет эл фуқаролари учун ўзбек тили дарсликлари ва электрон дастурларни ишлаб чиқиш ва уларни кенг миқёсда тарқатиш, ўзбек тилини ўргатиш бўйича махсус курсларни ташкил этиш;

ўзбек тилини хорижий мамлакатлардаги тил ўрганувчиларни ўзбек халқининг турмуш тарзи, нутқ этикети, урф-одатлари, миллий-маданий хусусиятлари билан боғлиқ мулоқот турлари ёритилган ўқув фильмлар, видеотасвирлар, мультимедиялар яратиш.

1-§. Ўзбек тили таълимининг ўқув-методик таъминотини ишлаб чиқишда узвийликни таъминлаш

7. Ўзбек тили таълимининг ўқув-методик таъминоти таркибига қуйидагилар киради:

ўзбек тили фанидан Давлат таълим стандарти;

ўзбек тили фани ўқув дастури;

синфлар ва таълим босқичлари учун дарслиklar, ўқув ва методик қўлланмалар;

электрон дарслиklar, электрон ўқув қўлланмалар;

фан ўқитувчилари учун методик қўлланмалар;

ўқувчи-талабалар учун дидактик тарқатма материаллар;

электрон ишланмалар, кўرғазмали плакатлар, видеомаҳсулотлар (мультимедия маҳсулотлари, интерфоал доскалар, виртуал лабораториялар, ўқув фильмлар, слайдлар, намойиш экспериментларни кўрсатувчи анимациялар)

Ўзбек тили таълимининг ўқув-методик таъминотини ривожлантириш бўйича қуйидаги тадбирлар амалга оширилади:

Ўзбек тилини тил муҳити мавжуд бўлган шароитда ўқитиш бўйича илғор хорижий тажрибалар, халқаро стандартларга мувофиқлаштирилган давлат таълим стандартларини ишлаб чиқиш;

таълим тизимлари ўртасидаги узлуксизлик ва ҳар бир таълим босқичида ўзбек тили таълими бўйича узвийлик эътиборга олинган биринчиси иккинчисига асос бўладиган ва бири иккинчисининг тадрижий давоми бўладиган ўқув дастурларини ишлаб чиқиш;

ҳар бир таълим босқичи учун битирувчиларга қўйиладиган малака талабларини ишлаб чиқиш;

мактабгача таълимдан бошлаб ҳар бир таълим тизими учун ўзбек тили ўқув юкламаларининг минимал ҳажми ҳамда уларнинг тақсимооти юзасидан таклифлар тайёрлаш;

мактабгача таълим муассасалари ва мактабга тайёрлов гуруҳлари учун кичик ёшдаги болаларни мактаб таълимига тайёрлашга йўналтирилган “Илк қадам” дастурини ишлаб чиқиш ва шу асосда “Ўзбек тилини ўрганамиз”, “Китобим -офтобим”, “Сўзим - дуру гавҳарим” қўлланмаларини тайёрлаш ва кенг миқёсда чоп эттириш;

таълим тизимлари учун ўзбек таълими бўйича ўқув-методик мажмуалар (дарслик, машқ дафтари, ўқитувчи учун методик қўлланма, дарсликларнинг мультимедиали иловаси ва бошқалар)нинг янги авлодини босқичма-босқич ишлаб чиқиш;

Ўзбек тили таълимининг ўзига хос хусусиятларидан келиб чиқиб шакллантириладиган лингвистик ва нутқий компетенциялар малака талабларидан келиб чиқадиган тилларни ўрганишнинг халқаро баҳолаш меъёрларига мос келадиган баҳолаш тизимини ишлаб чиқиш;

Ўзбек тили бўйича дарсликлар ва ўқув қўлланмаларни модернизациялаш, профессионал таълим ва олий таълим учун ихтисослик фанлари ва ўзбек тили фани интеграцияси таъминланган мультимедиа ресурсларини яратиш, уларда аутентик материаллар улушини кўпайтириш;

Ўзбек тили фанининг ўқув услубий таъминоти (ДТС, ўқув режа, ўқув дастур, дарслик ва ўқув-методик қўлланмалар) мазмунини профессионал таълим хусусиятларидан келиб чиқиб ва умумий ўрта таълим ДТСда битирувчиларга қўйиладиган малака талаблари, ўқув дастурлари мазмунига узвий боғлиқ ҳолда узлуксизлик тамойиллари асосида ишлаб чиқиш;

Ўзбек тили фанини ўқитишда фан мазмунини профессионал касбий терминлар, соҳавий касбий аутентик матнлар бўйича ишлашга йўналтириш орқали бўлажак мутахассисларни касбий соҳасида давлат тилида оғзаки ва ёзма мулоқот юритишга тайёрлаш;

Ўзбек тили фанининг ўқув услубий таъминоти (ўқув дастур, дарслик ва ўқув-методик қўлланмалар) мазмунида профессионал таълим тизимида ўқитиладиган касбий соҳавий фанлар билан фанлараро алоқадорлигини таъминлаш орқали бўлажак мутахассисларни касбий фаолият юритишга тайёрлаш;

Ўзбек тили фанининг ўқув услубий таъминоти (ўқув дастур, дарслик ва ўқув-методик қўлланмалар) мазмунида профессионал таълим тизимида ўқитиладиган турдош фанлар (рус тили, чет тили) билан фанлараро алоқадорлигини таъминлаш орқали такрор ва қайтариқларни бартараф қилиш, ўзбек тилининг ўзига хос хусусиятларини сингдириш, тиллараро интерференциянинг олдини олиш;

Ўзбек тилини фанини ўқув режаси ва ўқув дастури мазмунида соҳавий объектларда сайёр дарсларни ташкил этишни режалаштириш ва ушбу дарсларни ташкил этиш талабларини ишлаб чиқиш орқали бўлажак мутахассисларни касбий амалиётга тайёрлаш;

талабалар эгаллаган кўникма-малакаларини апробациядан ўтказишлари учун ОТМларнинг филологик ва педагогик йўналишларида тилларни ўқитиш амалиётига тайёрлаш учун махсус методик лабораториялар ташкил этиш;

Ўзбек тили дарсларини қизиқарли ва мазмунли ташкил этиш ва натижавийлигини таъминлаш учун ўқув-услубий таъминотни янгилаш, дарсликлар, ўқув-услубий қўлланмалар мазмунини бойитиш, хусусан, таълимнинг пойдевори ҳисобланадиган мактабгача таълим муассасалари ва бошланғич синфлар учун ўзбек тили нутқ товушлари талаффузини, янги сўзларни ўргатишга қаратилган болаларбоп шеърлар, ҳикоялар, қўшиқлар яратиш;

Ўзбекистон ёзувчилар уюшмаси ва бастакорлар билан ҳамкорликда ишлашни йўлга қўйиш, болалар шоирлари ва ёзувчилар, бастакорлар, ёш ижодкорларга таълимий мақсадларда болаларбоп шеърлар, ҳикоялар ёзиш, кичик ҳажмда қўшиқлар яратиш каби вазифаларни юклаш, махсус танловлар эълон қилиш орқали ўзбек тилининг ўқув-методик таъминоти захирасини тўплаш;

Ўзбек тилини ўқитиш методикасини ислоҳ қилиш учун чет тилларни ўқитишдаги каби мультимедиа ишланмаларини яратиш, миллий маданий қадриятларимизни сингдиришга қаратилган ўқув фильмлари яратиш ишларини жадаллаштириш, бу борада танловлар эълон қилиш орқали кўплаб қобилиятли ўқитувчилар ва ижодкор ёшларни излаб топиш ва таълим тизимига жалб қилиш;

давлат тилининг ахборот ва коммуникация технологиялари, хусусан, интернет жаҳон ахборот тармоғида муносиб ўрин эгаллашини таъминлаш, компьютер дастурларининг ўзбекча муқобилини яратиш, ўзбек тилини ўргатувчи компьютер дастурларини кенг миқёсда амалиётга татбиқ қилиш;

Ўзбек тилини хорижий мамлакатларда кенг тарғиб қилиш, ўзбек тилини ўрганиш истагидаги чет эл фуқароларига мўлжалланган ўзбек тилини ўргатувчи онлайн платформа ташкил қилиш, унинг ахборот базасини таъминлаш ва мунтазам бойитиб бориш;

мактабгача таълим ташкилотлари тарбияланувчиларига ўзбек тилини ўқитишга мўлжалланган қизиқарли мультимедиа ўйинлари, дидактик адабиётлар яратиш.

Ўзбек тилини мактабгача таълимда кичик ёшдаги болаларга, таълим бошқа тилларда олиб бориладиган мактаблар ва ўзга тилли гуруҳларда ўқитиш машғулоти учун ҳар бири 5–10 дақиқали ўқув фильмлар, видеотасвирлар, мультимедиялар ишлаб чиқиш;

Ўзбек тилини хорижий мамлакатлардаги тил ўрганувчиларни ўзбек халқининг турмуш тарзи, нутқ этикети, урф-одатлари, миллий-маданий хусусиятлари билан боғлиқ мулоқот турлари ёритилган ўқув фильмлар, видеотасвирлар, мультимедиялар яратиш.

2-§. Ўзбек тили таълими тизимининг моддий-техник таъминотини мустаҳкамлаш

10. Республикада таълим тизимида давлат тили таълимининг моддий-техник базасини мустаҳкамлаш бўйича қуйидаги тадбирлар амалга оширилади:

Мактабгача таълим тизимида.

мактабгача таълимуассасалари ва мактабга тайёрлов гуруҳлари учун кичик ёшдаги болаларни мактаб таълимига тайёрлашга йўналтирилган “Илк кадам” дастури асосида тасвирий фаолият машғулоти учун тилга оид зарур кўникмаларни шакллантиришга қаратилган ўқув ускуналар билан жиҳозлаш;

мактабгача таълимуассасалари ва мактабга тайёрлов хоналарини ўқув-методик ҳамда дидактик материаллар, ривожлантирувчи ўйинлар ва ўйинчоқлар, мебель, компьютер техникаси, телевизор билан жиҳозлаш;

мактабгача таълим соҳасига хусусий секторнинг жалб қилиниши, унинг ижтимоий жавобгарлигини оширилиши, молиялаштириш манбаларининг кенгайтирилиши орқали мактабгача таълим хизматлари турларини кўпайтириш;

мактабгача таълим тизимини ривожлантиришда молиялаштиришни зарурий даражада амалга оширилиши, мактабгача таълим хизматларини кўрсатишда бюджет маблағларидан фойдаланиш самарадорлигини ошириш.

Умумтаълим тизимида.

“Замонавий мактаб” давлат дастури доирасида умумий ўрта таълим мактаблари учун халқаро тажрибаларни ҳисобга олган ҳолда янги турдаги ижод мактабларини барпо этиш ва замонавий мактаб намунасига мослаштиришни таъминлаш;

ўқув мактабларини замонавий мебель, жиҳозлар, асбоб-ускуна ва мосламалар, ўқув-услубий материаллар, компьютер, интерактив доска, планшет ва мультимедиа техникалари, интернет, видеокузатув тизимлари билан жиҳозлашни таъминлаш, уларнинг ўз вақтида янгилаб бориш чораларини кўриш;

барча шаҳар ва туманларда ўзбек тили ва адабиёти фанига ихтисослаштирилган ижод мактабларини босқичма-босқич ташкил этиш, нотиклик санъати ва маҳорати дарсларини кўпайтириш ва эгалланган

малакалар бўйича тиллар ва вилоятлар кесимида танловлар ўтказишни ташкил этиш;

китобхонликни кучайтириш, ўқувчилар орасида махсус викториналар, танловлар ўтказиш, ғолибларни номдор стипендиялар билан рағбатлантириш, ўқувчиларнинг қизиқишларини ҳисобга олган ҳолда шеърхонлик, нотиклик, таржимашунослик илмий-адабий тўғаракларини ташкил этиш ва уларнинг моддий-техник таъминотини мустаҳкамлаш;

умумий ўрта таълимнинг таянч ўқув режасида белгиланган ўзбек тили фани ўқув юкмасининг минимал ҳажми ҳамда уларнинг синфлар бўйича тақсимооти юзасидан таклифлар тайёрлаш;

ўқув дастурларини ўзбек тили фанининг таянч ўқув режасига мувофиқ ҳолда синфлар кесимида ва мавзулар ҳажми, мазмуни, ўрганиш кетма-кетлиги, шакллантириладиган нутқий ва лингвистик компетенциялар асосида ишлаб чиқиш;

ўзбек тили фани бўйича синфлар кесимида ўқув-методик мажмуаларни (дарслик, мустақил иш дафтари, ўқитувчи учун методик қўлланма, ўқувчилар учун ўқув-методик қўлланма, дарсликларнинг мултимедиали иловаси) янги авлодини босқичма-босқич ишлаб чиқиш;

ўзбек тили фани учун алтернатив (муқобил) дарсликлар яратиш, улардан фойдаланишни йўлга қўйиш ва натижавийлик кўрсаткичлари асосида амалиётга кенг миқёсда жорий қилиш.

ўзбек тили фанидан фан мазмуни ва малака талаблари асосида шакллантириладиган нутқий ва лингвистик компетенцияларни натижавийлик асосида баҳолаш мезонлари ва тартибини ишлаб чиқиш ва жорий этиш;

ўқувчиларнинг мантиқий фикрлаши ва амалий кўникмасини шакллантиришга йўналтирилган халқаро баҳолаш дастури (ПИСА, ТИМСС) талабларига мос келадиган амалий топшириқлар базасини яратиш.

Профессионал таълим тизимида.

ўзбек тилини профессионал таълим тизимида мутахассисликларнинг хусусиятларидан келиб чиқиб ўқитишни ташкил этиш;

ўзбек тили фани хоналарини профессионал таълим муассасаларида касб-хунар эгаллаш мазмун моҳиятига тегишли, касб ва мутахассисликлар хусусиятидан келиб чиққан ҳолда ташкил этиш;

ўзбек тили дарсларида профессионал таълим тизимида бошқарув ишларни ташкил этиш, ушбу тизимда амал қиладиган маъмурий бошқарув ва ички соҳавий ҳужжатлар, электрон айланма ҳужжатларни расмийлаштириш билан таништириш орқали ўқувчиларни давлат тилида иш юритишга тайёрлаб бориш;

ўзбек тили дарсларида профессионал таълим тизимида амал қиладиган соҳага оид ўқув устахоналари, замонавий ўқув жихозлари, анимацион ўқув материаллари ҳақидаги видеоматериаллар билан ишлаш орқали ўқувчиларни касбий соҳавий терминларни нутқда қўллаш, давлат тилида мулоқот юритиш кўникмаларини шакллантириб бориш;

ўзбек тилини фанини ўқув режаси ва ўқув дастури мазмунида соҳавий объектларда, ўқув устахоналарида сайёр дарслар ташкил этишни

режалаштириш ва ушбу дарсларни ташкил этиш талабларини ишлаб чиқиш орқали бўлажак мутахассисларни касбий амалиётга тайёрлаш;

профессионал таълим муассасалари ўқувчилари учун касбга оид ўқув адабиётларидан эркин фойдаланишларини таъминлаш учун электрон кутубхона платформасини жорий этиш.

Олий таълим тизимида.

Олий таълим тизимидаги ўзбек тили таълими йўналишига оид етук замонавий кадрлар тайёрлаш давлат дастурини хорижий тажрибалар асосида жахон стандартларига мослаштириш;

ўқув хоналарини замонавий ўқув-услугий материаллар, компьютер, интерактив доска, планшет ҳамда мультимедиа техникалари, интернет, видеокузатув тизимлари, масофавий ўқитиш жиҳозлари, 3D принтер билан таъминлаш, уларни ўз вақтида янгилаб бориш чораларини кўриш;

бўлғуси ўзбек тили ўқитувчиларини ўзбек тили фанидан эгаллаган назарий билимларини мактабгача таълим, умумий ўрта таълим ва профессионал таълим тизимларида қўллаш, дарс босқичлари таълим турига мос равишда ташкил этиш, дарс мазмуни бўйича бериладиган ўқув-билув топшириқларини вақт бўйича тўғри тақсимлаш ва педагогик технологиялардан фойдаланиш кўникмаларини шакллантириш амалиётига тайёрлаш мақсадида педагогик ўқув лабораторияларини ташкил этиш ва тарбияланувчилар, ўқувчиларнинг ёшига мос жиҳозлар билан мунтазам таъминлаб бориш;

олий таълим муассасаларини замонавий дастурий маҳсулотлар, ўқув ва илмий жараёнлар учун ўқув-услугий материаллар, тажриба-синов ишлари учун зарур бўладиган аудио ва видео аппаратлар, фонетик, орфоэпик йўналишлардаги илмий тадқиқот ишлари осциллографик, фонографик ускуналар билан таъминлаб боришнинг самарали механизмларини яратиш;

кутубхона, ўқув лабораториялар инфратузилма объектларига нисбатан ўсиб бораётган эҳтиёжни ўз вақтида таъминлаш ва замон талаблари асосида уларнинг моддий-техник базасини мустаҳкамлаш;

масофадан туриб фойдаланиш имконини берувчи электрон кутубхона тизимини кенг жорий этиш, талабаларнинг олий таълим муассасасида ўқишни тамомлаганларидан сўнг кутубхона фонди, ахборот базаларидан фойдаланишини йўлга қўйиш орқали уларнинг касбий малакасини узлуксиз ошириб бориш имкониятларини кенгайтириш;

инновацион кутубхоналарни ташкил этиш, улардаги китоб фондиди янги авлод ўқув адабиётлари билан мунтазам бойитиш;

олий таълим муассасаларини юқори тезликдаги интернет билан узлуксиз таъминлаш, талабаларнинг мустақил таълим олиши учун инфратузилма имкониятларини кенгайтириш;

талабалар, ўқитувчилар ва ёш тадқиқотчиларнинг электрон таълим ресурслари, замонавий илмий адабиётларнинг электрон каталоглари ва маълумотлар базаларидан бепул фойдаланиш имкониятларини кенгайтириш;

чет эл университетларида фаолият кўрсатаётган ўзбек тили бўлимлари, курсларини зарур илмий, ўқув-услубий адабиётлар, аутентик материаллар билан таъминлаш;

хорижда истиқомат қилувчи ватандошлар ва ўзбек тилини ўрганиш истагида бўлган чет эл фуқаролари учун ўзбек тили дарсликлари, электрон ўқув қўлланмалар, ўзбек тилини интенсив ўргатувчи дастурлар, аудиодисклар, кўп тилли сўзлашгичлар ва луғатлар чоп этиш;

республикамизда яшовчи турли миллатлар вакилларида давлат тилини ўргатувчи курслар, давлат тилида иш юритиш, лотин ёзувига ўргатиш, ўқув-услубий методик қўлланмалар, кўргазмалар тарқатма материаллар чоп этиш;

телевидение ва радиода давлат тилини ўрганишга бағишланган туркум кўрсатувлар ташкил қилиш, мамлакатимизда ва ундан ташқарида ўзбек тилининг тарғиботини қилиш учун кўргазмалар материаллар, видеороликлар, видеолавҳалар тайёрлаш ва тарқатиш.

ўзбек тилини мактабгача таълимда кичик ёшдаги болаларга, таълим бошқа тилларда олиб бориладиган мактаблар ва ўзга тилли гуруҳларда ўқитиш машғулотлари учун ҳар бири 5–10 дақиқали ўқув фильмлар, видеотасвирлар, мультимедиялар ишлаб чиқиш;

ўзбек тилини хорижий мамлакатлардаги тил ўрганувчиларни ўзбек халқининг турмуш тарзи, нутқ этикети, урф-одатлари, миллий-маданий хусусиятлари билан боғлиқ мулоқот турлари ёритилган ўқув фильмлар, видеотасвирлар, мультимедиялар яратиш.

3-§. Ўзбек тили таълими жараёнига рақамли технологиялар ва замонавий усулларни жорий этиш орқали инновацион инфратузилмасини шакллантириш

Ўзбек тили таълими жараёнига рақамли технологиялар ва замонавий усулларни жорий этиш бўйича қуйидаги тадбирлар амалга оширилади:

замонавий рақамли технологиялар ва таълим технологияларининг мустаҳкам интеграциясини таъминлаш, бу борада педагог кадрларнинг касбий маҳоратини узлуксиз ривожлантириб бориш учун қўшимча шароитлар яратиш;

таълим жараёнларини рақамли технологиялар асосида индивидуаллаштириш;

ўзбек тили фанидан электрон китобларни мобил ускуналарга юклаб ва кўчириб олиш мақсадида QR-код ёрдамида синфлар кесимида ўқув-методик мажмуалар (дарслик, машқ дафтари, ўқитувчи учун методик қўлланма, дарсликларнинг мультимедиа иловаси) ҳақидаги ахборотларни жойлаштириш тизимини яратиш;

замонавий ахборот-коммуникация технологиялари асосида масофавий таълим дастурларини ташкил этиш;

назарий ҳамда амалий машғулотларни онлайн кузатиш ва ўзлаштириш имконини берувчи, шунингдек, уларни электрон ахборот сақловчиларга

юкловчи платформалардан (Edu Market интерфаол-виртуал таълим дастури) ҳамда таълим жараёнларида инновацион технологиялардан фойдаланиш;

масофадан туриб фойдаланиш имконини берувчи электрон кутубхона тизимига ўзбек тилини бошқа миллатларга ўргатиш бўйича ишлаб чиқилган ўқув-методик мажмуаларни, электрон таълим ресурсларини жойлаштириш ҳамда улардан фойдаланиш имкониятларини кенгайтириш;

таълим жараёнида электрон ресурслар салмоғини босқичма-босқич ошириб бориш, электрон ўқув адабиётлар яратиш, уларни мобил қурилмаларга юклаб олиш мақсадида QR-код ёрдамида электрон ресурслар ҳақидаги ахборотларни жойлаштириш тизимини яратиш.

Ўзбек тили ўқитувчисининг ўз касбий фаолиятида дарс жараёнида компьютер имкониятларини эркин ва фаол қўллашларида қуйидаги ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланишга эътибор берилади:

– янги мавзунини баён этиш ёки мустақамлаш учун слайдлар;

– янги мавзунини баён қилиш учун ҳар бири 5–10 дақиқали ўқув фильмлар, видеотасвирлар, мультимедиялар;

– турли машқларни, амалий топшириқларни бажаришга мўлжалланган ўйинли мультимедиялар.

- ўзбек тилини бошқа миллатларга ўқитишнинг ўзига хослигидан келиб чиқиб, таълим жараёнида халқаро миқёсда кенг қўлланиладиган замонавий дастурий маҳсулотлардан фойдаланишни ривожлантириш.

12. Мамлакатимизда давлат тили таълимининг инновацион инфратузилмасини шакллантириш бўйича қуйидаги тадбирлар амалга оширилади:

ўқувчи-ёшлар томонидан яратилган ижодий лойиҳа ишлари натижаларини тижоратлаштириш ишларини босқичма-босқич жорий этиш;

публик хизматлар кўламини кенгайтириш ва бошқа бюджетдан ташқари маблағлар ҳисобига ҳудудларда тил ўқитиш ва давлат тилида иш юритиш марказларини ташкил этиш ҳамда уларни фаолият олиб боришларини таъминлаш;

стартап лойиҳалари асосида тижоратлаштириш салоҳияти юқори иқтидорли ўқувчи-ёшларнинг илм-фанга кенг жалб этилишини рағбатлантириш;

иқтидорли ўқувчи-ёшларни аниқлаш, чуқурлаштирилган (вариатив) таълим дастурлари асосида ўқитиш, “Устоз-шогирд” тизими асосида тегишли соҳада юқори натижаларга эришган малакали мутахассисларга бириктириш;

ўзбек тили, нотиклик маҳорати, давлат тилида иш юритиш бўйича умумий ўрта таълим тизимида фан олимпиадаларини ташкил этиш ва иқтидорли ўқувчи-ёшлар иштирокини ошириш;

инновацион инфратузилмани ривожлантириш ҳамда умумий ўрта, бошланғич, ўрта ва ўрта махсус профессионал таълим ҳамда олий таълим тизимлари билан узвийлигини таъминлаш.

Ўзбек тили таълими жараёнига рақамли технологиялар ва замонавий усулларни жорий этиш бўйича қуйидаги тадбирлар амалга оширилади:

замонавий рақамли технологиялар ва таълим технологияларининг мустаҳкам интеграциясини таъминлаш, бу борада педагог кадрларнинг касбий маҳоратини узлуксиз ривожлантириб бориш учун кўшимча шароитлар яратиш;

таълим жараёнларини рақамли технологиялар асосида индивидуаллаштириш;

ўзбек тили таълими бўйича электрон китобларни мобил ускуналарга юклаб ва кўчириб олиш мақсадида QR-код ёрдамида синфлар кесимида ўқув-методик мажмуалар (дарслик, машқ дафтари, ўқитувчи учун методик қўлланма, дарсликларнинг мультимедиали иловаси) ҳақидаги ахборотларни жойлаштириш тизимини яратиш;

замонавий ахборот-коммуникация технологиялари асосида масофавий таълим дастурларини ташкил этиш;

назарий ҳамда амалий машғулотларни онлайн кузатиш ва ўзлаштириш имконини берувчи, шунингдек, уларни электрон ахборот сақловчиларга юкловчи платформалардан (Edu Market интерфаол-виртуал таълим дастури) ҳамда таълим жараёнларида инновацион технологиялардан фойдаланиш;

масофадан туриб фойдаланиш имконини берувчи электрон кутубхона тизимига ўзбек тили ва уни ўқитиш бўйича ишлаб чиқилган ўқув-методик мажмуаларни, электрон таълим ресурсларини жойлаштириш ҳамда улардан фойдаланиш имкониятларини кенгайтириш;

таълим жараёнида электрон ресурслар салмоғини босқичма-босқич ошириб бориш, электрон ўқув адабиётлар яратиш, уларни мобил қурилмаларга юклаб олиш мақсадида QR-код ёрдамида электрон ресурслар ҳақидаги ахборотларни жойлаштириш тизимини яратиш;

таълим жараёнида электрон ресурслар салмоғини босқичма-босқич ошириб бориш, электрон ўқув адабиётлар яратиш, уларни мобил қурилмаларга юклаб олиш мақсадида ҚР-код ёрдамида электрон ресурслар ҳақидаги ахборотларни жойлаштириш тизимини яратиш.

инновацион инфратузилмани ривожлантириш ҳамда умумий ўрта, бошланғич, ўрта ва ўрта махсус профессионал таълим ҳамда олий таълим тизимлари билан узвийлигини таъминлаш.

хорижликлар учун ўзбек тилини ўргатувчи компьютер дастурларини, унга мос мультимедиа маҳсулотларини яратиш, рақамли технологияларни жорий этиш;

ўзбек тилини хорижий мамлакатларда кенг тарғиб қилиш, ўзбек тилини ўрганиш истагидаги чет эл фуқароларига мўлжалланган ўзбек тилини ўргатувчи онлайн платформа ташкил қилиш, унинг ахборот базасини таъминлаш ва мунтазам бойитиб бориш.

4-§. Ўзбек тили таълимини ташкил этишда умумий ўрта, профессионал ва олий таълим тизимларининг ўзаро интеграцияси

13. Ўзбек тили фанининг таълим тизимларида ўқитиладиган умумтаълим фанлари билан ўзаро интеграцияси ва ўқувчиларни касбга

йўналтириш ишларини ташкил этиш бўйича қуйидаги тадбирлар амалга оширилади:

жадал ривожланаётган асрда инновацион маҳсулотларни яратиш учун янги билимларни ўзлаштириш ва амалда қўллашнинг тобора ортиб бораётган аҳамияти миллий иқтисодиётнинг рақобатбардошлигини ва миллий хавфсизлик стратегияларининг самарадорлигини белгиловчи омиллардан келиб чиққан ҳолда интеграциялаш тизимини ишлаб чиқиш ва йўналишларини белгилаш;

глобаллашув даврида меҳнат бозори талабларига мос, ностандарт масалаларни ижодкорлик ёндашуви асосида еча оладиган ўқувчиларни тарбиялаш масаласини амалга ошириш учун муайян фикрлаш моделлари зарур, ўқувчи-ёшларда бундай фикрлаш моделларини шакллантиришда интеграциялаш функцияларини белгилаш;

юқори касбий компетентликка эга, рақобатбардош кадрлар тайёрлаш, таълимда инновациялар, ўқитишнинг замонавий, интерактив ва ижодий услубларини кенг жорий этиш ўқувчиларнинг мотивацион, когнитив, операцион, рефлексив ва ўз-ўзини баҳолаш каби индикаторлар асосида илмий изланишларни амалга ошира оладиган қобилиятларини ривожлантиришга йўналтирилган интеграциялаш тенденцияларини аниқлаш;

ўзбек тили таълимини ривожлантириш доирасида ўқувчиларна мактабгача ёшидан касблар дунёси билан таништириш, ўқувчи-ёшларни тўғри касб танлашга йўналтириш мақсадида турли фанлар билан интеграциялашни амалга ошириш шаклларини ишлаб чиқиш.

14. Ўзбек тили таълими ўқитишда фанлараро боғлиқлик қуйидагича ташкил этилади:

мактабгача ёшидан болаларни атроф-муҳит, ўсимлик ва ҳайвонот олами билан таништириш;

бошланғич таълимда нутқ одоби этикетларини ўргатиш орқали ўқувчиларни жамиятда ўзини тутишга ўргатиш;

ватан, ватанпарварлик, ватанга садоқат туйғуларини шакллантириш;

соғлом турмуш тарзини шакллантириш;

табиатни асраш ва атроф-муҳитни озода сақлаш;

оила, маҳалланинг ватан ичра ватан эканлиги, уларнинг муқаддаслигини сингдириш;

дўстлик, одамийлик, инсонпарварлик туйғуларини шакллантириш;

ўзгаларнинг меҳнатини қадрлаш;

хунар ва касб эгаллаш;

ота-онасини, устозини эъзозлаш, ака-укалари, дўстларини қадрлаш, қўшнилари, қариндошларини ҳурмат қилиш;

ўзбек халқининг миллий-маданияти ва умуминсоний қадриятларни ҳурмат қилишга ўргатиш каби қадриятларни шакллантириш ва босқичма-босқич ривожлантириб бориш.

15. Ўзбек тилини ўқитишда вариатив ўқув модуллари қуйидаги учта йўналиш бўйича амалга оширилади:

назарий ва амалий тилшунослик;

таржимашунослик ва қиёсий тилшунослик;
тил ўқитиш методикаси (она тили сифатида, иккинчи тил сифатида,
хорижий тил сифатида).

16. Ўзбек тили соҳасида ижодкорликни қўллаб-қувватлаш бўйича тадбирлар ўзбек тилининг мақоми ва нуфузини ошириш, ўқувчи-ёшлар ўртасида ижодкорлик муҳитини шакллантириш, “Иқтидорли ўқувчи-ёшларни аниқлаш”, туман, вилоят, республика миқёсида интеллектуал етук ўқувчи-ёшлар селекциясини ташкил этиш тизимини шакллантириш орқали амалга оширилади. Бунда қуйидаги тадбирлар ўтказилади:

таълимнинг барча босқичларида фан бўйича республика олимпиадаларини ташкил этиш;

очиқ тақдимотлар (жумладан, ихтисослашган портал ва ижтимоий тармоқлар), мусобақалар, конкурслар орқали ўқувчи-ёшларга инновацион лойиҳаларни тақдим этиш;

китобхонлик, нотиклик маҳорати, ижодий ишлар (шеър, наср, иншо ёзиш) бўйича танловлар ташкил этиш ва туманлар, шаҳарлар, вилоятлар ккесимида ўтказилиб, республика даражасида яқунлаш;

саводхонлик мусобақаларини, шеърхонлик кечаларини ташкил этиш;

таълим муассасаси ахборот муҳитида ўқувчи-ёшлар томонидан бажарилган лойиҳалар, уларнинг натижаларини қайд этиш учун шароит яратиш;

мусобақаларни жамоа бўлиб ишлаш тамойиллари, шахслараро муносабатлар ва ўзаро мулоқат этикаси асосларини ўзлаштиришга имкон берувчи шаклларда ташкил этиш;

хорижий мамлакатларда фаолият кўрсатаётган ўзбек тили ўқитувчилари билан мунтазам алоқа ўрнатиш ва ўзаро тажриба алмашиниш;

хорижий мамлакатларда ўзбек тили ва адабиёти бўйича илмий тадқиқот олиб бораётган олимлар, тадқиқотчилар билан мунтазам алоқа ўрнатиш, илмий ҳамкорликни йўлга қўйиш;

илғор хорижий тажрибалардан келиб чиқиб, ўзбек тилини чет элларда кенг тарғиб қилиш концепциясини ишлаб чиқиш;

4-§. Давлат тилининг замонавий ахборот технологиялари ва коммуникацияларига интеграциясини таъминлаш

Давлат тилининг замонавий ахборот технологиялари ва коммуникацияларидаги ўрнини кучайтириш, замонавий компьютер ишланмаларини яратишда тутган ўрни ва ролини ошириш йўналишида қуйидаги чора-тадбирлар амалга оширилади:

ўзбек тилининг интернетда муносиб ўрин эгаллаши, жаҳон ахборот тармоғида ўзбек тилидаги ахборотларни кенгайтириш юзасидан амалий ишларни қўллаб-қувватлаш;

ўзбек тилини глобал тармоқларда оммалаштириш;

имло саводхонлигини электрон шаклда тузатиш тизимини йўлга қўйиш,

Word матн муҳаррирининг мукамаллаштирилган вариантыни яратиш;

давлат тилининг ахборот ва коммуникация технологиялари, хусусан, интернет жаҳон ахборот тармоғида муносиб ўрин эгаллашини таъминлаш, компьютер дастурларининг ўзбекча муқобилини яратиш, ўзбек тилини ўргатувчи компьютер дастурларини кенг миқёсда амалиётга татбиқ қилиш;

ўзбек тили бўйича электрон ўқув дарсликларини яратиш ишларини давом эттириш;

профессional таълим ва олий таълим тизимлари битирувчиларида электрон айланма ҳужжатларни расмийлаштириш ва ички соҳавий ҳужжатларни тузиш, ёзиш ва қўллаш малакасини шакллантириш;

давлат тилидаги ҳужжатларнинг ягона электрон намуналарини ишлаб чиқиш ва улардан фойдаланиш учун онлайн дастурлар яратиш;

дастурий таъминотнинг ягона сертификация ва стандартизация марказини ташкил этиш.

5-§. Кадрларни тайёрлаш ва инсон потенциалидан самарали фойдаланиш

17. Кадрларни тайёрлаш ва инсон потенциалидан самарали фойдаланиш бўйича қуйидаги тадбирлар амалга оширилади:

ўзбек тилини ўзга тилли гуруҳларда ўқитиш йўналиши бакалаврият даражаси учун таълим дастурларини мактабгача, умумий ўрта, professional ва олий таълим тизимлари ДТС ва ўқув дастуридан келиб чиққан ҳолда тубдан янгилаш;

таълим бошқа тилларда олиб бориладиган мактаблар ва ўзга тилли гуруҳларда ўзбек тили фанидан дарс берувчи ўқитувчиларни масофадан ва аралаш усулда интеграциялашган малакасини ошириш ҳамда қайта тайёрлаш дастурларини ишлаб чиқиш ва амалиётга жорий этиш;

фанга оид компетенцияларга ҳамда ўзбек тилини бошқа миллат вакилларига ўқитиш соҳасида малакавий тажрибали касб эгаларини тайёрлаш ва малакасини ошириш тизимини йўлга қўйиш;

ўзбек тили таълими соҳасида тажрибали, илмий тадқиқий фаолият билан шуғулланаётган ва касбий ютуқларга эришган ўқитувчиларни қўллаб-қувватлаш тизимини яратиш;

тегишли лавозим, касб ва мутахассислик бўйича квалификация маълумотномаларида кўрсатилган малака талабларини ҳисобга олган ҳолда тилларни ўқитиш соҳасидаги замонавий йўналишлар билан таниш, техник қурилмалар билан ишлаш ва лойиҳа ишлари тажрибасига эга шахсларни касбий қайта тайёрлаш;

умумий ўрта, professional таълим тизимлари битирувчиларининг замонавий ўқитиш технологиялар бўйича юқори салоҳият даражаларини аниқлаш, уни қўллаб-қувватлаш, уларнинг иқтидорини рўёбга чиқариш мақсадида миллий, халқаро ва ҳудудий кўргазмаларида иштирок этиш учун таълим муассасаларини грант асосида қўллаб-қувватлаш дастурини ишлаб чиқиш;

“Устоз-шогирд мактаби”ини ташкил этиш ва ривожлантириш.

4-боб. Концепцияни амалга оширишдан кутилаётган натижалар

Концепция доирасида белгиланган вазифаларни бажариш орқали ўзбек тилининг давлат тили сифатидаги нуфузи ва мақомини ривожлантиришда 2030 йилгача қуйидаги натижаларга эришиш назарда тутилмоқда:

ўзбек тили мактабгача таълим, умумий ўрта таълим, профессионал таълим ва олий таълим тизимларида республикаимизнинг давлат тили сифатида узлуксиз ўқитилиши йўлга қўйилади;

давлат тили таълимини тил билишнинг энг юқори даражасигача олиб чиқиш таъминланади;

мамлакат ҳаётининг барча соҳаларида, жумладан, давлат бошқаруви, замонавий ва инновацион технологиялар, саноат, банк-молия тизими, ҳуқуқшунослик, дипломатия, ҳарбий иш, тиббиёт ва бошқа соҳаларда давлат тилининг имкониятларидан тўлиқ ва тўғри фойдаланишга эришилади;

республикаимизда яшовчи ўзга тиллар вакилларига ўзбек тилини ўргатиш ва ўқитиш учун махсус тайёргарликдан ўтган малакали кадрлар яратилади ва давлат тили таълими самарадорлиги ортади;

таълим муассасаларида давлат тилини ўргатиш ва уни билиш даражасини баҳолаш ва сертификатлаштириш тизими йўлга қўйилади, республикаимизнинг ҳар бир фуқароси учун давлат тилини билишнинг амалий кадр-қиммати ошади;

барча соҳаларга оид илмий тадқиқотларда давлат тилининг илм-фан тили сифатидаги нуфузи янада ортади; соҳалар бўйича миллий терминологик тизим такомиллаштирилади;

давлат тили софлигини сақлаш, уни бойитиб бориш ва аҳолининг ўзбек адабий тили нутқи маданиятини ошади, ўзбек тили луғат таркибининг доимий бойиб боришига эришилади;

атамалар комиссияси фаолияти натижасида илмий асосланган янги сўз ва атамалар мунтазам расмий истеъмолга киритилади;

барча давлат органлари ва ташкилотларида давлат тилида иш юритиш салоҳиятига эга бўлган малакали кадрлар шаклланади;

ижтимоий соҳанинг барча тармоқларида давлат тилида иш юритиш меъёрга солинади, жамиятда давлат тили қоидаларига қатъий риоя қилиш маданияти шаклланади;

давлат тили қоидаларининг бузилиши билан боғлиқ ҳолатларни мунтазам ва батафсил ўрганиш олиб борилиши натижасида адабий тил меъёрларига зид ҳолатлар камайиб боради;

давлат тилининг ахборот ва коммуникация технологиялари билан интеграциясини таъминланади, ўзбек тили илм-фан ва технологиялар соҳасидан янада кенг ва мунтазам жой олади;

ўзбек тилини ўрганиш аудиторияси ва қамрови кенгаяди;

мамлакатимиз ҳудудида истиқомат қилувчи барча миллат ва элатлар тилларининг ривожланиши учун кенг имкониятлар, уларга давлат тилини ўрганиш учун қулай шарт-шароит яратилади;

географик ва бошқа топонимик объектлар, савдо, ишлаб чиқариш, маиший хизмат кўрсатиш объектларнинг миллий номлаш тизими йўлга қўйилади;

давлат тили том маънода мамлакатимиз фуқароларини, миллатидан қатъий назар, бирлаштирувчи умумхалқ қадриятига айланади;

ўзбек тилини хорижий мамлакатлардаги ўзбек диаспораларига ва хорижликларга ўргатиш ва тизимли ўқитишнинг дастурий таъминоти яратилади:

давлат тилининг халқаро миқёсдаги ўрни ва нуфузи ошади.